

GÖMÖRI GYÖRGY

Wisława Szymborska

A költői igazság keresője

Született 1934-ben Budapesten. 1956-tól külföldön él, 1969-től Cambridge-ben tanít lengyel és magyar irodalmat. Irodalomtörténész, költő, műfordító.

Wisława Szymborska nyolcéves kora óta él Krakkóban. Egy Poznan közelében lévő nyugat-lengyel kisvárosban született, de egész élete ahhoz a szép régi egyetemi városhoz köti, ahol iskoláit és felsőfokú tanulmányait folytatta, s ahol évtizedeken át volt a helyi kulturális lap, a *Zycie Literackie* munkatársa, szerkesztőségi tagja. Mégsem mondanám, hogy jellegzetesen krakkói költő; még azt sem, hogy témáit tekintve jellegzetesen lengyel. Különösen így van ez, ha összehasonlítjuk olyan idősebb pályatársaival, mint Broniewski, Tuwin, vagy akár a másik Nobel-díjas, Czesław Miłosz. Szymborska költészete modern európai líra, volt kritikusa, aki „antropológiainak” nevezte, ezzel is hangsúlyozva annak nem-provinciális jellegét, határokon és nyelvi korlátokon is túlemelkedő érvényét.

Milyen verseket ír Szymborska? Először arról, hogy milyeneket nem ír — legalábbis első érett kötete, az 1957-es *A Yeti szolítása* óta. Nem ír romantikus, hazafias, patetikus, közösségi akcióra buzdító verseket. A mindig változó kordivathoz sem igazodik — a fiatalabb olvasók alighanem kissé ódivatúnak érezhetik világos intellektualizmusát, dialektikus, gyakran kétkedő-ironikus hangvételét. (Erre az „ódivatúságra” maga is utal *Sírfelirat* című, öngúnynal áthatott kis versében). Viszont Szymborska osztozik nemzedékének más fontos költőivel abban, hogy történelemtudatát a második világháború és az azt követő évtizedek tapasztalatai alakították ki, határozták meg. A Történelem tehát állandóan jelen van, hol mint roppant árnyék, hol mint a legkülönbözőbb élmények forrása. Ezzel szembenáll az el nem szigetelhető, törékeny és könnyen sebezhető egyén. A történelem szempontjából nincs jelentősége, bármikor félresöpörhető, helyettesíthető. Másrészt viszont csodálatosan egyszeri, megismételhetetlen, rendkívüli ez az egyén. Életünkben talán a legfontosabb az, hogy azok vagyunk, akik.

Szymborska versei általában dichotómiákra épülnek. A már említett „történelem—egyén” csak az egyik ilyen, jóllehet nagyon lényeges kettősség. Más, gyakran előforduló dichotómiák a „látzat—valóság”, a „szerep—személyiség”, illetve a formanyelv szempontjából a „pátosz—irónia”. A költő nem ír hangzatos verseket. A személyes szférában minden visszafogott, diszkrét, bensőséges, kissé titokzatos. Ha pedig filozófiai kérdéseket tár-